

Уважаеми читатели,

Настоящият текст е създаден преди 25 години по инициатива на неформалната педагогическа общност „Сътворчество”, която съществуваше от 1988 до 1990 година и се събираше всяка сряда в кафенето на Дома на учителя на ул. „Паренсов” №9. Сред активните участници в тази група бяха Юрий Анджекарски, Светлана Нанчева, Ефрем Ефремов, Геннадий Матвеев, Тодор Тонев, Роман Димитров, Олег Чулев, Валери Видас, Веселин Донков, Панайот Рандев, Иван Игов, Веселин Димов, Пламен Бараков, Биляна Сокурова, Стефка Пискулийска, Анна Колчакова, Михаил Матеев, Максим Бурханларски и много други – срещите бяха неформални и отворени за всички желаещи действащи педагози (учители от всички степени, училищни психолози, директори), студенти, хора на изкуството. Повечето от участниците в ядрото на групата продължиха да работят за промяната в образованието. Две реализирани училища по авторски модели – 98 НУ в Илиянци, с ръководител на авторския екип Геннадий Матвеев, и 151 СОУПИ в Овча купел, с ръководител на авторския екип Юрий Анджекарски – са тясно свързани с дейността на неформалната колегия. Участници в общността „Сътворчество” са били сред учредителите на SOS Kinderdorf България, Асоциацията на училищните психолози, Националния съюз на работодателите в системата на народната просвета и други образователни структури и проекти. Ядрото на тази общност учреди през 2002 г. сдружение „Професионален форум за образованието”.

Текстът, който предлагаме на Вашето внимание, беше публикуван в кн.8/1990 г. на информационен бюлетин „Управление на образованието”, заедно с 2 други независими проекта за закон за народната просвета. Някои текстове от него влязоха в приетия през 1991 г. закон. Основната концепция на този проект обаче – **законово регламентиране на достатъчно широки рамки, в които образователните институции да могат сами да вземат решения за дейността си, договаряйки тези решения с родителите и учениците** – не беше възприета и приета тогава, и вероятно това през 1990 г. не е било възможно.

Днес, 25 години по-късно, образователната общност и цялото общество отново са изправени пред предизвикателството Закон за образованието. Всъщност, това е предизвикателството Модел на образованието – какво образование искаме да имаме в следващите десетилетия? Създаването на такъв модел е много трудна задача, особено при липса на смислено и конструктивно говорене, при действащи разнопосочни интереси на различните субекти (държава, бизнес, учители, директори, родители... за децата изобщо да не говорим, тях реално никой не ги пита) и при ситуация, в която обществото от една страна иска промяна в образованието и осъзнава нейната необходимост, а от друга страна се страхува от промяната и постоянно болезнено реагира, съпротивлява се и блокира опитите за промяна, дори най-дребните. Това болезнено състояние може да се преодолее само с говорене, с артикулиране на проблеми и идеи, при това с участието на най-широк кръг хора, от всички социални сфери и групи, а не в затворена „експертна” среда.

Нашият проект от 1990 г. със сигурност има пропуски, слаби и остарели места. Считаме обаче, че основната му идея – **не налагане на единен образователен модел, а създаване на условия за разнообразие от образователни модели** – е актуална и сега. Предоставяме го за свободно обсъждане, с което даваме своя принос към фундаменталната дискусия, заявяваме своята позиция и готовност за участие в по-нататъшния дискуссионен процес.

Членове на сдружение „Професионален форум на образованието”, участници в съставянето на проекта за Закон за народната просвета 1990:

Юрий Анджекарски
Светлана Нанчева
Ефрем Ефремов

06.12.2014 г.

ЗАКОН

ЗА НАРОДНАТА ПРОСВЕТА СТРУКТУРА НА ЗАКОНА

ГЛАВА ПЪРВА: Общи положения

ГЛАВА ВТОРА: Образователна система

Раздел I. Предучилищни просветни занимания.

Раздел II. Училища.

Раздел III. Извънучилищно занимание и извънучилищни просветни заведения.

Раздел IV. Специални просветни заведения.

1. Просветни заведения за деца и юноши в особено семейно положение.

2. Просветни заведения за деца в особено здравословно състояние.

3. Просветни заведения за малолетни и непълнолетни правонарушители.

ГЛАВА ТРЕТА: Организация на образователния процес.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА: Служби за медицинско, психологическо и информационно осигуряване на просветните заведения.

ГЛАВА ПЕТА: Субекти на образователния процес.

Раздел I. Педагози.

Раздел II. Ученици/възпитаници.

Раздел III. Родители.

ГЛАВА ШЕСТА: Самоуправление на просветните заведения.

ГЛАВА СЕДМА: Управление на народната просвета.

ГЛАВА ОСМА: Финансиране и материално-техническа база на народната просвета.

ГЛАВА ДЕВЕТА: Административно-наказателни разпоредби.

ГЛАВА ДЕСЕТА: Допълнителни разпоредби.

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА: Преходни и заключителни разпоредби.

17-та редакция от 10.05.1990 г.

МИНИСТЕРСТВО НА НАРОДНАТА ПРОСВЕТА

**Информационен
Бюлетен**

УПРАВЛЕНИЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

ТЕМА НА БРОЯ:
ПРОЕКТИ НА ЗАКОНИ ЗА
НАРОДНА ПРОСВЕТА

8
1990

УВАЖАЕМИ ЧИТАТЕЛИ,

Вече ви запознахме с училищното законодателство на Австрия, Франция и Дания, а също с управлението на образованието в Австрия, САЩ, Франция, ФРГ, Холандия, Швеция и Япония /бр. 4 и 5 от т.г./

Предложихме на вашето внимание и подборки от закони на народната просвета в България /бр. 6 от т.г./

В брой 8 публикуваме проекти за новия Закон за Народната просвета на обществената педагогическа колегия "Сътворчество" и Независимата работна група, на Независимия Учительски синдикат към КНСБ с автор доц. Д. Василев от катедра "Дидактика" към факултета по педагогика в СУ "Кл. Охридски" на авторския колектив с ръководител фон Колво Генов от ЦИУУРК - София.

Очакваме активно да се включите в обсъждането на предложените проекти за закон на народната просвета в България, като ни изпратите вашите мнения, предложения и критични бележки за тях. Вашите становища, предложения и препоръчвания към някои от проектите, можете да изпращате и направо в Министерството на народната просвета.

Настоящият проект на закон на народната просвета е изготвен от независим авторски колектив изцяло на обществени начала. Идеята за него възникна спонтанно като отклик на публикувания през Ноември 1989г. законопроект на МНП. До 6-та редакция алтернативният законопроект е разработен от авторски екип на Обществена педагогическа колегия „Сътворчество”, и от 6-та до 13-та редакция - от независимата работна група, създадена през Януари 1990г. по инициатива на авторския екип, в който всички са педагози от практиката. В дейността на независимата работна група до края на Март 1990г. са взели участие представители на повече от 30 педагогически сдружения, държавни институции и педагогически колективи, както и независими експерти. Сред тях са представители на Независимата група по философия на образованието (СУ), Национална студентска асоциация „Зов”, дружество „SOS-Kinderdorf” в България, Независим учителски синдикат, Асоциация на училищните психолози, Независим съюз на ученическата младеж, Национален открит форум за радикално преустройство на физическото възпитание, спорта и туризма, Дискусионен педагогически клуб при ВПИ - Благоевград, Българско общество за художествено образование, Граждански форум за защита на правата на детето, Независимо учителско дружество при СМУ „Л. Пипков”, клубове „Педагогика на сътрудничеството” в София, Ботевград, Горна Оряховица и Хасково, Асоциация на библиотечните и информационните работници, Движение „АБВ”, Педагогическите колективи на 138 ЕСПУ и СПТУМ „Цв. Радойнов” (София), Детския дом в квартал Драгалевци (София), експерти от НИИО, МНП, МА и др.

Алтернативният законопроект се основава на концептуалните постановки, изложени от Обществена педагогическа колегия „Сътворчество” в програмната декларация, публикувана във вестник „Учителско дело” от 10.01.1990г. под заглавие „Барикадата...”.

17-тата редакция на Законопроекта, от 10 май 1990г., с която ви запознаваме, е съобразена и с постановките от Националната кръгла маса по проблемите на образованието и е внесена в нейния Секретариат, като същевременно е предоставена на основните политически сили в страната и синдикалните организации в сферата на образованието, за провеждането на консултативни срещи на техни експерти с авторския колектив.

Авторският колектив очаква вашите бележки, съображения и предложения на тел (02) 72-90-68 и адрес: София 1000, ул. Ген. Паренсов, №11, Централен дом на учителя, за Алтернативния законопроект.

Съгласно регламента на Независимата работна група, всички поправки, приети от Авторския колектив, се отбелязват с името на този, който ги е предложил. Авторите на системни изменения и допълнения, които ще приемат като цяло последната редакция на Законопроекта, преди публикуването му за широко обществено обсъждане, се включват в Авторския колектив.

ГЛАВА ПЪРВА

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл.1. С този закон се уреждат устройството, дейността и управлението на народната просвета, ролята на държавата и нейните институции, стопанските организации и гражданското общество за нейното функциониране и развитие, както и правата и задълженията на субектите на образователния процес.

Чл.2 (1) Основна цел на народната просвета е да спомага за социализацията на децата и юношите, като им съдейства за овладяването на знания и умения и свободното развитие на качества и нагласи, необходими за самостоятелната им дейност в живота като компетентни граждани на демократично общество.

(2) Образованието в НРБ има светски характер.

Чл.3. (1) Всеки гражданин на НРБ има право на образование.

(2) Системата на народната просвета осигурява на всички граждани равни права за получаване на образование, включително и квалификация за професионална едйност и продължаване на образованието в просветно заведение от по-горна степен.

(3) Гражданите имат право на свободен избор на просветно заведение.

(4) Не могат да бъдат налагани ограничения за постъпване в определен вид заведение, както и за преминаване в по-горна степен на образование, освен предвидените в настоящия закон.

(5) Всички конкурси, предвидени в настоящия закон, се провеждат по ред и условия, определени с наредба на МНП.

Чл.4. (1) Разнообразието на просветните заведения в системата на народната просвета се основава на принципа на приемствеността между степените и видовете образование и проходимостта на системата във вертикална и хоризонтална посока.

(2) Просветните заведения по целта си са общообразователни, профилирани и специални. По реда си в системата на народната просвета - предучилищни, училищни и извънучилищни. По отношението си към държавата - държавни и фирмени (кооперативни, акционерни, семейни, лични, частни).

(3) Просветни заведения по смисъла на този закон са:

1. Предучилищни заведения.

1.1 Предучилищни заведения от общ характер

1.2 Специални предучилищни заведения за деца в особено семейно положение и деца в особено здравословно състояние.

2. Училищни заведения.

2.1 Общообразователни училища.

2.2 Профилирани училища (техникуми, колежи, лицеи, гимназии и др.)

- технически училища

- комерчески (търговски) училища

- училища по изкуствата

- училища с преподаване на чужди езици

- училища с природоматематически профил

- училища с хуманитарен профил

- училища със спортен профил
- училища с професионална подготовка в сферата на услугите и др.

2.3 Специални училища.

- училища за деца в особено здравословно състояние
- училища за малолетни и непълнолетни правонарушители

2.4. Към училищата могат да се изграждат общежития и пансиони

3. Извънучилищни просветни заведения.

3.1. Общобразователни и профилирани извънучилищни просветни заведения - домове, клубове, центрове, станции за научно-техническо и художествено творчество на децата и юношите, ваканционни комплекси, школи и курсове за деца и юноши (вкл. кореспондентски, задочни, телевизионни, радио, неделни училища и др.) по езиците, изкуствата, за професионални умения и др.

3.2. Специални извънучилищни просветни заведения.

- интернати за деца и юноши в особено здравословно състояние
- интернати за малолетни и непълнолетни правонарушители

4. Просветни комплекси - обединени или сдружени помежду си или с други институции просветни заведения.

(4) Към просветните заведения или като самостоятелни институции се изграждат обслужващи образованието и семейството звена.

1. Медицински служби.
2. Психолого-педагогически служби
3. Библиотечно-информационни служби
4. Управленско-информационни служби

Чл.5. (1) Училищното образование по степен бива начално, основно и средно, а по вид - общо, профилирано и специално.

(2) Гражданите на НРБ са задължени да завършат общо основно образование.

(3) Общото основно образование не е задължително, ако по медицински или други важни причини не е възможно ученикът да усвои определения обем от знания и умения.

(4) Лицата, незавършили общо основно образование, са длъжни да се обучават до 16-годишна възраст в някоя от формите на народната просвета.

(5) Лицата, завършили общо основно образование преди 16-годишна възраст, са длъжни да продължат образованието си до 16-годишна възраст по избор в някоя от формите на народната просвета.

Чл.6.(1) Задължителната държавна база от необходими дисциплини и дейности, както и от знания и умения, които трябва да бъдат постигнати от учащите се в просветните заведения във всяка една от степените за всеки вид образование се определя от МНП на основата на следните принципи:

- методологическа значимост в системата на човешкото познание
- общочовешка ценност

- практическа значимост за ученика
- възрастова съобразеност
- модулност

(2) В базата по ал.1 за общообразователните училища, в рамките на основното образование, задължително се включват като самостоятелни дисциплини или като елементи от други курсове определени знания и умения в областите:

- здравна и сексуална култура
- екологична култура
- безопасност на движението
- ефективни действия в екстремни ситуации
- компютърна грамотност
- комуникативна култура
- библиотечно-информационна култура
- правна и икономическа култура

(3) Образователният процес в различните просветни заведения, форми на обучение и възпитание, учебни и възпитателни групи, за отедлни ученици и възпитаници се осъществява по типови или индивидуални планове и програми, които задължително включват базата по предходната алинея.

(4) Типовите планове и програми се осигуряват от МНП.

(5) Индивидуалните планове и програми по ал.2 се изготвят от учители, програмни колективи, фирми и др.

(6) Всеки педагог и педагогически колектив има право да провежда учебен и възпитателен процес по изготвени по ал.4 и ал.5 планове и програми.

(7) Базата по ал.1 съставлява не по-малко от 1/3 от индивидуалната учебна програма.

(8) За хармоничното развитие на децата и юношите в плановете и програмите на общообразователните предучилищни и училищни просветни заведения в рамките на задължителните дейности следва да се предвиждат равни възможности за занаятия с вербално-знаков характер и за занаятия с образно-емоционален и физически характер.

Чл.7. (1) Учредяването на просветните заведения става чрез регистрация в съда на основата на решение на местния народен съвет.

(2) Учредяването на просветни заведения с национално и регионално значение (с национален и регионален прием на ученици) и на българските училища в чужбина става чрез регистрация в съда на основата на решение на Министъра на народната просвета.

(3) За учредяване на просветно заведение трябва да бъдат представени:

1. Разчети за очаквания брой ученици/възпитаници.
2. Разчети за необходимите помещения съгласно нормативите на МНП и МНЗСГ, обзавеждане и оборудване.
3. Разчети за необходимия педагогически състав и изискванията към него.
4. Примерен учебен план, одобрен от Държавната просветна инспекция.

(4) Закриването на държавните просветни заведения, не отговарящи на държавните изисквания, става по предложение на Държавната просветна инспекция, по съдебен ред. След закриването на просветното заведение, за възстановяване на

неговото функциониране е необходимо ново учредяване по реда, описан в настоящия закон.

(5) Български и чуждестранни министерства и други държавни ведомства, стопански и обществени организации, групи от граждани или частни лица могат да правят предложения и поемат инициативи пред народните съвети, Министерството на народната просвета и Държавната просветна инспекция за учредяване на просветни заведения, промяната на техния статус и тяхното закриване, по реда, предвиден в настоящия закон, както и да подпомагат тяхното ресурсно и методическо осигуряване на основата на договори.

(6) МНП, въз основа на предложения на Държавната просветна инспекция, дава право на държавните и фирмените просветни заведения, отговарящи на държавните изисквания, да издават документи за завършена степен и вид образование по образец на МНП, който дава право за упражняване на определни професии и заемане на определени длъжности в държавните структури.

(7) На фирмени просветни заведения, не отговарящи на държавните изисквания, МНП по предложение на Държавната просветна инспекция отнема правата по предходната алинея.

Чл.8. (1) Всички просветни заведения са самоуправляващи се организации. Те са юридически лица и имат собствен бюджет и банкова сметка. Разпределението и разходването на средствата е в изключителната компетентност на ръководството на съответното просветно заведение.

(2) Извънучилищните просветни заведения могат да бъдат юридически представлявани от институциите-организатори по чл.7ал.5 и да имат отделни партии в техните банкови сметки.

(3) Психолого-педагогическите и библиотечно-информационните служби на второ равнище работят по правилата на ал.1 или 2 по решение на ИК на местните народни съвети.

(4) Просветните заведения могат да се сдружават и обединяват помежду си и да образуват такива от комплексен тип, както и с научни и културни институции, със стопански и други организации на основата на договори.

(5) Просветните заведения могат да осъществяват преки контакти и да сключват договори с просветни и други заведения и организации в чужбина.

Чл.9 (1) Образованието в държавните училища по общозадължителните, задължителните за съответното училище и алтернативно избираемите дисциплини не се заплаща от учениците и техните родители.

(2) Образованието във фирмените училища със статус по чл.7 ал.6 в началната и основната степен по общозадължителните дисциплини не се заплаща от учениците и техните родители.

(3) Медицинските процедури, определяни от МНЗСГ като задължителни за учениците и педагозите в съответното просветно заведение, както и неотложната медицинска помощ, са безплатни за тях.

Чл.10. (1) Базовите финансови средства за образование на децата и юношите в държавните просветни заведения се осигуряват от държавата чрез местните народни съвети.

(2) Базовите финансови средства за фирмените просветни заведения се осигуряват от държавата или стопански и обществени организации на основата на договори.

(3) Просветните заведения могат да набират допълнителни средства за подобряване на образованието.

(4) Чуждестранните граждани заплащат образованието в просветните заведения в размер на действително направените разходи на конкретното просветното заведение в български левове или валута, като същите средства се внасят в банковата сметка на съответното просветно заведение. В случаи, определени от МС на НРБ, разходите за обучение на чуждестранни ученици могат да бъдат поети от държавата.

(5) Гражданите на НРБ имат право да се обучават във всички видове и степени просветни заведения в чужбина на свои разноски, или на разноски на държавни, стопански или обществени организации на основата на договори.

Чл.11. (1) Задължителните дейности и занятия в предучилищните заведения и в училищата се провеждат на български език.

(2) В профилираните училища по езиците може да се осъществява обучение на съответния език по всички учебни дисциплини с изключение на българска литература и граматика, история и география на България.

(3) В общообразователните училища може да се въвежда обучение на чужд език в част от часовете по някои дисциплини с изключение на посочените в ал.2.

(4) Просветните заведения могат да организират факултативи за изучаване на майчиния език.

Чл.12. (1) Просветните заведения не могат да организират или да съдействат за организираното участие на децата и юношите в политически прояви.

(2) Религиозните и политически институции могат да организират извънучилищни занимания за децата и юношите в извънучебно време, без да използват организационните структури на просветните заведения.

(3) Религиозните, атеистичните и политическите доктрини се изучават в просветните заведения само в социокултурен и исторически аспект.

ГЛАВА ВТОРА

ОБРАЗОВАТЕЛНА СИСТЕМА

Раздел I. Предучилищни заведения

Чл.13. (1) Предучилищните просветни заведения осъществяват отглеждане, възпитание и обучение на децата на възраст 10 месеца - 7 години.

(2) Основна цел на предучилищните заведения е да съдействат за пълноценното интелектуално, емоционално и психо-физическо развитие на децата, за укрепване на тяхното здраве и подготовката им за училище.

Чл.14. (1) Предучилищните заведения се различават по възрастта на децата и по характера на заниманията в тях.

(2) Според възрастта на децата се изграждат два типа просветни заведения - първа степен, за деца от 10 месеца до 2.5/3 години (ясли), и втора степен, за деца от 2.5/3 години до 6-7 години.

(3) Според характера на заниманията се изграждат:

- просветни заведения с общоразвиващи занимания
- просветни заведения с профилиращи занимания
- просветни заведения със специални занимания за деца в особено

здравословно или социално положение.

Всички занимания в предучилищните заведения имат главно игрови характер.

(4) В едно предучилищно заведение могат да се провеждат всички видове занимания по ал.3.

(5) Възрастовите рамки и характерът на заниманията се определят от ръководствата на просветните заведения с участието на родителите, желаещи да запишат децата си в тях.

Чл.15 (1) Предучилищните просветни заведения са почасови, дневни, денонощни, седмични, сезонни и др.

(2) Посещаването на предучилищните заведения от децата може да бъде прекъсвано и подновявано по всяко време в рамките на периода на функциониране на заведението с предварително уведомяване на възпитателите от страна на родителите.

Чл.16. (1) Към предучилищните заведения от втора степен, училищата с начална степен, извънучилищните заведения или като самостоятелни предучилищни заведения се изграждат специални форми за подготовка на децата за училище. В тях се приемат деца не по-малки от 4 год. Тези форми се интегрират с училища с начална степен, в които децата могат да се насочат след преминаване на курса и диагностика на готовност за училище.

(2) Обучението на децата в тези форми е насочено към:

- за децата, които нямат готовност за училище - към достигане на необходимото ниво.

- за децата с ускорен индивидуален темп на развитие - към поддържането му чрез изпреварващо обучение.

Чл.17. МНП и МНЗСГ приемат наредба за прилагането на този раздел.

Раздел II. Училища

Чл.18.(1) Общото училищно образование е процесът на целенасочено физическо и духовно развитие, общо и гражданско възпитание на децата и юношите, овладяване на основни обществено и личностно значими умения и развитие на качества и нагласи, необходими за самостоятелната им дейност в живота като компетентни граждани на демократично общество.

(2) Общото училищно образование по степен бива начално, основно и средно, като по правило степените се овладяват в определени от закона възрастови граници.

(3) Всяка степен на образование може да се обособява в самостоятелно училище.

Чл.19.(1) Профилираното образование е процесът на целенасочено развитие на личността в избрана от нея насока чрез разширяване и задълбочаване на знанията и уменията и придобиването на квалификация в определена област - науката, техниката, културата, изкуствата, сферата на обслужването и др.

(2) Профилираното образование по степен бива начално, основно и средно, като профилираните училища сами установяват възрастовите граници за всяка степен по целесъобразност в зависимост от сферата.

(3) Профилираното образование се организира на кумулативен принцип или на принципа на самостоятелността на степените.

(4) Всяка степен на профилирано образование може да се овладява едновременно с образованието по чл.18 ал.1 и 2, или след завършването на определена степен общо образование.

(5) За профилираните училища се прилага чл.18 ал.3.

(6) В профилираните училища може да се съчетава профилираната и общообразователна подготовка.

Чл.20. Специалното училищно образование е процесът на овладяване на знанията и уменията от общото и профилираното, като се отчита спецификата и коригират педагогическите подходи с оглед на определени групи деца.

Чл.21.(1) Учебните дисциплини и тяхното съдържание във всеки вид и степен на образование се разделят на: общозадължителни; задължителни за определен вид или конкретно училище; избираеми, които след избора стават задължителни; факултативни.

(2) Учебното съдържание по различните дисциплини във всички видове и степени на образование може да бъде разделено на различни равнища на сложност при гарантирана приемственост на учебните програми в рамките на степента на образование.

Чл.22.(1) Формите на обучение са редовна, вечерна и задочна.

(2) Общите и профилираните училища организират дейността си по различните учебни дисциплини в една или няколко от посочените в предходната алинея форми на обучение по преценка на ръководството на училището.

(3) Училищата за деца в особено здравословно състояние могат да организират обучението в редовна и задочна форма.

(4) Училищата за малолетни и непълнолетни правонарушители организират обучението само в редовна форма.

Чл.23. Редовната форма на обучение представлява постоянно посещение на дневни учебни занятия съгласно организацията на учебния процес в съответното училище.

Чл.24.(1) Вечерната форма на обучение представлява постоянно посещение на учебни занятия без откъсване от работа, като занятията се провеждат в извънработно време на учащите се.

(2) Вечерната форма е предназначена за учащи се, които работят, както и за семейни. Обучаващите се в тази форма ползват намален работен ден и допълнителен годишен отпуск, съгласно КТ.

Чл.25.(1) Задочната форма на обучение представлява самостоятелно изучаване на всички или част от учебните дисциплини, съгласно учебният план за съответната година или степен на училището, свободно посещение на периодични очни занятия и явяване на изпити, удостоверяващи усвояването на учебният материал.

(2) При задочното обучение се допуска ускорено преминаване в по-горен клас или степен на обучение по всички или някои учебни дисциплини при показани от учебника съответни резултати.

(3) Задочната форма не се допуска по дисциплини, по които учащият се изостава от програмата за редовно обучение.

(4) Задочната форма се прилага без ограничения за всички години и степени на образование.

(5) Редовните и задочни ученици в общо училище могат едновременно да учат редовно, задочно или вечерно в профилирано училище.

(6) Учащите се в специалните училища могат едновременно да учат задочно в общо или профилирано училище.

Чл.26.(1) Продължителността на обучение в различните степени на общото и профилираното образование се определя както следва:

първа степен (начална) - до 4 години.

втора степен (основна) - до 4 години.

трета степен (средна) - до 6 години.

(2) Продължителността на обучение в различните степени на конкретните общи и профилирани училища се определят от педагогическото ръководство на съответното училище.

(3) Продължителността на обучение в различните степени за специалните училища се определя от способността на учениците да усвоят необходимите знания и умения.

Раздел III. Извънучилищно образование и извънучилищни заведения

Чл.27. Различните видове извънучилищни просветни заведения работят за осъществяването на една или няколко от следните цели:

- да съдействат на предучилищните и училищните заведения и на семейството във възпитанието и обучението на децата и юношите.

- да спомагат за задълбочено и разширено овладяване на изучаваните в училище учебни дисциплини, да осъществяват изпреварващо обучение в съответствие с желанията и способностите на децата и юношите.

- да спомагат за разкриването и развитието на способностите на децата и юношите в различни области.

- да съдействат за професионалната ориентация, подготовка и квалификация на децата и юношите.

Чл.28. Организатори на извънучилищни просветни заведения могат да бъдат държавни институции, стопански организации, фирми, обществени сдружения, средства за масова информация.

Чл.29. (1) В извънучилищните просветни заведения се приемат деца на предучилищна и училищна възраст, като всяко такова заведение може по преценка на ръководството да установява конкретна долна или горна възрастова граница.

(2) Децата и юношите участват в дейностите на извънучилищните заведения доброволно и независимо от вида на училището, в което се обучават.

Раздел IV. Специални просветни заведения.

Просветни заведения за деца и юноши в особено семейно положение

Чл.30. (1) В просветните заведения за деца и юноши в особено семейно положение се приемат деца и юноши на възраст от 6 месеца до 18 години. Приоритетно се приемат деца, чиито родители са неизвестни, починали или лишени от родителски права, както и деца, чиито семейства живеят под социалния минимум.

(2) Просветните заведения за деца и юноши в особено семейно положение работят за да компенсират на децата и юношите липсата на семейна среда и да осъществяват възпитателните функции на семейството.

Чл.31. (1) Просветните заведения за деца и юноши в особено семейно положение са интернатен тип, семеен тип и общежития.

(2) В семейните домове се приемат деца от 6 месечна до 18 годишна възраст.

(3) Интернатните домове могат да бъдат: за деца от 6 месеца до 6-7 години, за деца и юноши на училищна възраст и смесени. Всеки интернатен дом за деца от 6 месеца до 6-7 годишна възраст се сдружава с такъв в същото или близко селище за деца и юноши на училищна възраст, за да се гарантира запазването на приятелските детски общности и единството на педагогическия подход.

(4) Общежития за младежи и девойки в особено семейно положение се формират за възпитаници на просветните заведения по предходните алинеи на възраст от 18 до 25 години.

Чл.32.(1) Младежите и девойките в общежитията по чл.31ал.4 не заплащат наем до навършване на 21 години.

(2) Младежите и девойките в общежитията по чл.31ал.4 заплащат наем след навършване на 21 години и в случай на сключване на брак. Семейните възпитаници могат да живеят в общежитието 3 години от сключването на брак, ако той е сключен във възрастта по чл 31. ал.4.

(3) Навършилите 18 години и семейните възпитаници при невъзможност за настаняване в общежитие по чл.31ал.4 или други жилищни условия, могат да ползват до 2 години стая в заведенията по чл.31 ал.2 и 3, ако базата им позволява, като заплащат наем.

Чл.33.(1) Децата в интернатните домове се организират в групи до 7 деца на една или различна възраст.

(2) В отделните семейни домове живеят до 10 деца.

(3) Общият брой на децата в отделните сгради на интернатните домове е до 35 деца, а максималният брой деца в един смесен интернатен дом или общо в два сдружени по чл.31 ал.3 интернатен дом е 140.

(4) Към интернатните домове се изграждат психолого-педагогически служби.

(5) Домовете осъществяват дейността си целогодишно.

Чл.34.(1) По отношение на предучилищните интернатни домове се прилагат чл.13 ал.1 и 2, чл.14 ал.2 и 3, чл.16 ал.1 и 2 от настоящия закон.

(2) Децата и юношите на училищна възраст в семейните домове и интернатите получават училищно образование на общо основание в училищата.

(3) По преценка на ръководствата на интернатите към тях може да се изграждат училища, в които да учат както възпитаници на дома, така и деца от обикновени семейства.

(4) Заведенията по чл.31 ал.2 и 3 задължително осигуряват на юношите професионална подготовка и квалификация в предпочитана от тях област на базата на просветни заведения извън дома или в интегрирани с дома форми, както и възможността за започване на работа в предприятия и организации, с които домът сключва договори.

Просветни заведения за деца и юноши в особено здравословно състояние

Чл.35.(1) В предучилищните и училищните заведения за деца и юноши в особено здравословно състояние (оздравителни, санаториални, болнични и помощни детски градини и училища и интернати към тях) се приемат деца от 3 до 18 годишна възраст с вродени или придобити физически или психически отклонения или недостатъци, установени от медицинските органи.

(2) В тези заведения децата и юношите едновременно се обучават и лекуват, предпазват се от изостряне на заболяванията им чрез специален режим.

(3) Просветните заведения от този тип биват различни видове в зависимост от характера на заболяванията на децата и юношите.

(4) Просветните заведения от този тип се учредяват от народните съвети и МНП по предложение на органите на здравеопазването и са под прякото им наблюдение и контрол.

Чл.36.(1) Всяко предучилищно заведение от този тип е сдружено или обединено с училищно заведение от съответния вид.

(2) Предучилищните просветни заведения от този тип са интернатни, а към училищните заведения се изграждат интернати или пансиони.

(3) По преценка на ръководствата и медицинските служби на общите и профилирани училища в тях могат да се изграждат специални групи, паралелки, потоци или форми за индивидуална работа с някои групи деца в особено здравословно състояние.

Чл.37.(1) По отношение на предучилищните просветни заведения от този тип се прилагат чл.13 ал.1 и 2, чл.14 ал.2 и 3, чл.16 ал.1, 2 на настоящия закон.

- (2) Общият брой на децата в едно просветно заведение от този тип е:
  - за предучилищни - до 35.
  - за училищни - до 70.
- (3) Групите в този тип просветни заведения са до 7 деца.
- (4) Просветните заведения от този тип работят цялгодишно.
- (5) Учебните заведения от този тип осъществяват дейността си в съответствие с нормативите на гл.ІІІ от настоящия закон, освен изрично посочените случаи.

Просветни заведения за малолетни и непълнолетни правонарушители

Чл.38.(1) В училищата за малолетни и непълнолетни правонарушители се приемат деца от 12 до 16-годишна възраст, извършили противозаконни действия, което е установено от съдебните органи. Насочването на деца в този тип училищни заведения и определянето на срока за пребиваването там става с решение на съда.

(2) Просветните заведения от този тип имат за цел да съдействат за коригирането на поведението на възпитаниците, за нормалната им социализация и личностно развитие.

(3) Просветните заведения от този тип са държавни.

Чл.39.(1) Просветни заведения за малолетни и непълнолетни правонарушители са комплекси от училище и интернат. Интернатите могат да бъдат семеен тип.

(2) Просветни заведения за малолетни и непълнолетни правонарушители са отделни за юноши и девойки.

(3) Децата и юношите в училищата и интернатите се организират в групи до 10 души.

(4) Общият брой на децата в едно такова заведение е до 50 души.

(5) Училищните заведения от този тип осъществяват дейността си в съответствие с нормативите на гл.ІІІ от настоящия закон, освен изрично посочените случаи.

(6) Към просветните заведения от този тип се изграждат психолого-педагогически служби.

(7) Режимът на работа на училищата за малолетни и непълнолетни правонарушители се урежда с отделен закон.

ГЛАВА ТРЕТА

ОРГАНИЗАЦИЯ НА ОБРАЗОВАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

Приемане на децата и юношите в просветните заведения

Чл.40. (1) Всяко дете, навършило годините, изисквани в чл.14ал.1, има право да постъпи във всяко предучилищно просветно заведение от съответната степен.

(2) Ако за постъпване в предучилищно заведение има повече кандидати, отколкото е възможно да бъдат приети, се отклоняват онези деца, чиито път до заведението е по-дълъг и по-сложен. Отклонените кандидати се информират от ръководството на просветното заведение за други заведения от същия или подобен тип, към които биха могли да се насочат.

Чл.41.(1) След навършване на 5 години децата преминават диагностика в медицинска и психолого-педагогическа служба за установяване на готовността им за училище.

(2) Диагностика се провежда всяка година до постъпването на детето в училище.

Чл.42.(1) Всяко дете, навършило 6 години, има право да постъпи във всяко общо начално училище, независимо от постоянното си местожителство, характера и вида на предучилищната си подготовка, освен ако има установени от медицинските органи тежки физически или психически заболявания.

(2) Родителите (настойниците) са длъжни да запишат детето в начално общо училище, профилирано училище с общообразователна подготовка или специално училище преди същото да е навършило 8 години.

(3) По изключение се допуска започване на училище на деца, навършили 5 години при положителен резултат от диагностиката.

(4) За началните училищни степени се прилага чл.40 ал.2.

Чл.43.(1) Завършилите начално общо образование продължават образованието си в основна обща училищна степен, в профилирана степен с общообразователна подготовка или в подходящо специално училище.

(2) За основните училищни степени се прилага чл.40 ал.2, като е възможно отклоняването да се извърши и на основата на класиране по успех.

Чл.44. (1) Завършилите основно общо образование имат право да продължат образованието си в средна училищна степен.

(2) В средната обща училищна степен може да се провежда конкурс както при постъпването, така и при преминаването на учениците във всеки по-горен клас.

(3) Допуска се постъпване в средна обща училищна степен след прекъсване на общото образование, но най-много до 2 години, както и повторно кандидатстване за средна училищна степен, ако ученикът не е навършил 16 години.

Чл.45. (1) За всички степени на профилираните училища се прилага чл.44 ал.2.

(2) В профилираните училища могат да се обучават като задочни или вечерни ученици и лица, не подлежащи поради възрастта си на задължително обучение. Редът и условията за тяхното приемане се определят в правилниците на профилираните заведения.

Чл.46. Редът и условията за приемане на децата и юношите в специалните просветни заведения се определя в правилниците им.

Чл.47.(1) Учениците имат право да се преместват от едно училище в друго в рамките на една учебна година само ако училищата са от един вид и приемът в училището, в което отива ученикът, е без конкурс. При разлика в задължителните програми ръководството на приемащото го заведение насрочва приравнителни изпити по различаващите се дисциплини в срок не по-рано от 1 седмица и не по-късно от 1 месец от подаването на молбата, или отказва да приеме ученика преди края на учебната година.

(2) Учениците имат право да се преместват от едно училище в друго в рамките на една степен на образование независимо от техния вид. При разлика в задължителните дисциплини ученикът следва да положи приравнителни изпити по определени от ръководството на приемащото го училище дисциплини преди началото на учебната година. Ако приемът е с конкурс, ученикът полага съответните изпити и започва изучаването на степенята отначало.

Чл.48.(1) Във всяко просветно заведение при първоначалното постъпване на ученика или в началото на нова учебна година могат да се сключват договори за неговото образование със страни директорът (ръководителят) на просветното заведение и родителят. Учениците, навършили 12 години, също подписват договора, а учениците под тази възраст задължително трябва да дадат своето съгласие за сключване на договора в присъствието на родителите си и на директора.

(2) Договорите се сключват по желание на родителите и учениците.

(3) В договора се посочват всички дисциплини, които ще изучава ученикът и техният обем, както и задълженията на страните. За интернатните заведения се посочват и битовите условия, в които ще живее ученикът.

(4) Договорите могат да се сключват за една или няколко години или за степен на образование.

(5) Фирмените просветни заведения задължително сключват договори с учениците и техните родители.

Продължителност на занятията

Чл.49. (1) Предучилищните заведения, с изключение на сезонните, осъществяват дейността си целогодишно.

(2) Сезонните предучилищни заведения работят не по-малко от 1 месец в годината.

(3) Почасовите и денонощните предучилищни заведения работят не по-малко от 4 дена в седмицата.

(4) Дневните, седмичните и сезонните предучилищни заведения работят не по-малко от 5 дена в седмицата.

Чл.50. (1) Учебното натоварване на децата в предучилищните заведения е не повече от 210 минути седмично и 60 минути дневно, като на всеки 30 минути учебна работа се прави не по-малко от 10 минути почивка.

(2) В просветните заведения за деца в особено семейно положение на възраст 6 месеца - 6-7 години задължително се провеждат целогодишни общоразвиващи занимания по правилата на предходната алинея.

Чл.51.(1) Училищата с редовна форма на обучение осъществяват дейността си през месеците септември - юни. Продължителността на учебната година за началната степен е до 160, за основната до 170 и за средната до 190 учебни дни.

(2) Училищата с вечерна форма на обучение осъществяват учебна дейност през месеците септември - юли, като продължителността на учебната година за тях е до 210 учебни дни.

(3) Училищата със задочна форма на обучение организират очни учебни занятия през месеците септември - юни, с продължителност до 15 учебни дни.

(4) Учебната година на всички типове и видове училища може да се разпределя на различен брой учебни срокове.

Чл.52.(1) Училищата с редовна форма на обучение имат ваканции с обща продължителност за всяка учебна година:

- за начална степен - не по-малко от 100 календарни дни.

- за основна степен - не по-малко от 90 календарни дни.

- за средна степен - не по-малко от 85 календарни дни.

(2) Училищата с вечерна форма на обучение имат ваканции с обща продължителност не по-малко от 62 календарни дни.

(3) Продължителността и разпределението на ваканциите се определят от ръководствата на училищата, като задължително се предвижда лятна ваканция. При редовна форма на обучение минималната продължителност на лятната ваканция е 62 календарни дни.

(4) Не се провеждат учебни занятия в дните на националните празници, на 25 май и в деня на патронния празник на просветното заведение.

(5) В просветните заведения за деца и юноши в особено семейно положение се провеждат алтернативно избираеми и факултативни занятия и клубни дейности през ваканциите.

Чл.53.(1) Училищата работят не по-малко от 5 дена в седмицата.

(2) Училищата с редовна форма на обучение организират дейността си в една смяна, в две смени или целодневно по преценка на училищните ръководства, като всички видове задължителни занимания започват не по-рано от 8:00 ч. и завършват не по-късно от 19:30ч.

(3) Училищата с вечерна форма на обучение организират работата си в една смяна, като задължителните занимания започват не по-рано от 18:00 ч. и завършват не по-късно от 22:00 ч.

(4) Очните занятия на задочната форма за обучение се провеждат между 8:00 ч. и 20:00 ч.

Чл.54.(1) Учебният час е с продължителност до 50 минути.

(2) Почивките са с продължителност не по-малка от 5 минути.

(3) Задължителните учебни занятия не могат да надхвърлят:

А. При редовно обучение:

1. За начална степен - 175(5x35) минути дневно и 770(22x35) минути седмично.

2. За основна степен - 225(5x45) минути дневно и 1035(23x45) минути седмично.

3. За средна степен - 300(6x50) минути дневно и 1500(30x50) минути седмично.

Б. При вечерна форма на обучение - 225 минути дневно.

В. При очните занятия на задочната форма - 360 минути дневно.

(4) Разпределението на учебните часове и почивките се определя от ръководствата на учебните заведения съобразно психо-физическите особености на учениците.

Чл.55.(1) Извънучилищните просветни заведения могат да осъществяват дейността си целогодишно.

(2) Школите и курсовете могат да бъдат еднократни или постоянно действащи.

(3) Занятията в школите и курсовете се провеждат в съответствие с разпоредбите на чл.53 ал.2,3 чл.50 и чл.54 ал.1,2 за децата на съответната възраст.

Учебни и възпитателни общности

Чл.56.(1) Децата в предучилищните заведения от I степен се организират в групи до 7, а в тези от II степен до 10 деца.

(2) Общият брой на децата в отделните предучилищни заведения е до 35 за I степен и до 50 за II степен.

(3) Обучението във формите по чл.16 се организира в групи по ал.1 и индивидуално.

Чл.57.(1) Учебният процес в училищата се организира в учебни групи, паралелки (класове), потоци и индивидуално.

(2) Учебните групи са със състав до 10 души.

(3) Паралелките (класовете) са със състав:

- за начална степен - от 10 до 15 ученика.

- за основна степен - от 11 до 20 ученика.

- за средна степен - от 11 до 25 ученика.

(4) Потоците са със състав:

- за начална степен - от 16 до 45 ученика.

- за основна степен - от 21 до 60 ученика.

- за средна степен - от 26 до 75 ученика.

(5) Общите и профилирани училища организират обучението по решение на ръководствата си в една или няколко от посочените ал.1 структурни единици в зависимост от финансовите, кадровите и материално-техническите възможности на училището.

(6) По преценка на ръководството на училищата могат да организират някои свои дейности в отделни общности по ал.1-4 за юноши и девойки.

(7) Общият брой на редовните ученици в училището е до 750 души.

Чл.58.(1) Учебните общности се формират от деца и юноши на една или различна възраст по реда на записването, по местоживеене, по входно равнище или по други принципи.

(2) По преценка на ръководството в предучилищните заведения и училищата се организират специални паралелки, групи или индивидуални форми за работа с деца в особено здравословно състояние, с общи или специфични трудности в обучението и др.

(3) По преценка на ръководството в предучилищните заведения и училищата се организират специални паралелки, групи или индивидуални форми за профилирано образование.

(4) В училищата по чл.21 ал.2 с програми на различни равнища учебните общности се формират на основата на успеваемостта на учениците от предишната учебна година или срок. В учебната документация на тези училища се определят условията за преминаване в група от по-високо или по-ниско равнище.

(5) Ръководствата на училищата могат да определят класни или групови ръководители на всеки клас/група.

Чл.59.(1) Възпитателната работа в просветните заведения се осъществява в свободно формиращи се групи и има за цел да съдейства за общото и гражданското възпитание на децата и юношите.

(2) Детските и младежки организации с неполитически и нерелигиозен характер могат да съдействат за възпитателната работа в просветните заведения.

(3) В специалните просветни заведения ръководствата могат да определят наставници за отделни възпитаници.

Чл.60.(1) Курсове по езици, изкуства и други се откриват при наличие на най-малко 7 записали се. При по-малко записали се могат да се провеждат индивидуални занимания по реда за провеждане на частни уроци.

(2) При формирането на групите в курсовете и школите се прилага чл.58 ал.1.

(3) Школите обединяват най-малко два еднотипни или различни курса.

Ред на обучението

Чл.61. Видът и разпределението на учебните занятия в предучилищните заведения се определят от ръководствата им с участието на родителите на записаните деца.

Чл.62.(1) Ръководството на всяко училище изготвя в рамките на 1 седмица от началото на учебната година или учебния срок разпределението на учебните занятия съответно за годината или срока.

(2) Изборът на форма на обучение, програма, план, алтернативни и факултативни дисциплини от учениците става в рамките на 1 седмица от началото на учебната година или срок, като обявяването на възможностите става най-малко 2 седмици преди започването на годината или срока.

(3) Училищните заведения задължително създават възможност за алтернативно избираеми и факултативни занимания с физическа култура и спорт.

(4) Ако в края на годината ученикът показва незадоволителни резултати по алтернативен или факултативен предмет, то през следващата учебна година той може да се запише само за повторение на същия курс или да избере други предмети.

(5) Ученик може да бъде освободен от изучаването на определена дисциплина по здравословни причини с медицинско свидетелство или ако изучава същата или сродна дисциплина в друго просветно заведение със статус по чл.7 ал.5 и представи документ за това.

Чл.63.(1) На учениците в училищата и школите и курсовете могат да се задават писмени домашни работи с оглед да могат да се изпълнят: за начална степен съвкупно до 1 час, за основна и средна степен по отделните дисциплини съответно до 0.5 и 1 час. По-сложни домашни работи могат да се задават с по-голям срок за изпълнение - най-малко една седмица.

(2) В един учебен ден може да се провежда само една писмена контролно-проверочна работа.

Оценяване

Чл.64.(1) При завършване на всяка година и степен на образование учениците получават документ, удостоверяващ постигнатото от тях равнище на знания и умения.

(2) Документите, които се издават при завършване на всяка година на обучение, са по образец на МНП или съответното училище.

(3) Документите, които удостоверяват завършването на определена степен на образование, са по образец на МНП и се издават само от просветните заведения със статус по чл.7ал.5.

(4) В документите по ал.2 оценките за постигнатото от ученика равнище на знания и умения се отразяват по начина, приет от съответния учител или педагогически колектив и отразен в правилника на училището. В случаите по чл.62 ал.5 се нанасят оценки от двете просветни заведения.

(5) В документите по ал.3 се отразяват качествени оценки на знанията и уменията на учениците въз основа на провеждани от държавните инспекции дидактически тестове върху определените като държавна база за този тип училище дялове от изучавания материал. Редът за провеждането им се определя с наредба на МНП. По преценка на ръководствата в тези документи могат да се отразяват и резултатите по дялове и дисциплини, не влизащи в държавната база, оценявани също чрез дидактически тестове.

(6) В учебните програми на всяко училищно заведение се посочват дяловете, овладяването на които е задължително за държавно признаване на годината на обучение, определени от МНП, и дяловете, определени като задължителни за съответното училище от педагогическото ръководство.

(7) Завършилите профилирани училища освен документ за завършване степен на общо образование получават документ за завършена степен на профилирано образование.

(8) Обучаващите се при условията на чл.25 ал.5 и 6 получават документ за завършена степен от двете училища.

(9) В документите по ал.2,3,7 се отразяват: названието, вида и степента на училището, личните данни на ученика, посещаваните от него видове учебни общности, година на обучение, мястото и датата на издаване на документа и подпис на директора, заверен с печата на училището.

Чл.65.(1) Учениците от основната и средната степен, не овладяли материала по чл.64 ал.6 по една или няколко учебни дисциплини, имат право да полагат поправителни изпити. В училищата могат да се организират летни курсове по съответните учебни дисциплини за тези ученици.

(2) Учениците от основната степен, неиздържали поправителните изпити, повтарят годината на обучение. Ако организацията на учебния процес дава възможност, учениците неиздържали до 3 поправителни изпита, могат да преминат в

по-горен клас, като по съответните дисциплини посещават занятия за изравняване и полагат изпити по тях в течение на 3 месеца.

(3) Учениците от средната степен, не издържали поправителните изпити, не могат да продължат обучението си в същите училище, освен ако не кандидатстват отново съгласно правилата на чл.44 ал.3. Същите могат да продължат образованието си в други форми на народната просвета съгласно правилата на настоящия закон.

(4) Учениците от начален курс, не овладяли материала по чл.64 ал.6 се насочват в подходяща специална форма по чл.58 ал.2, подходящо специално училище или повтарят годината на обучение по решение на комисия, определена от педагогическото ръководство на просветното заведение. В комисията задължително участва представител на психолого-педагогическата служба на I или II равнище.

(5) Ученици, които са отсъствали повече от 30% от часовете по някоя учебна дисциплина, полагат поправителен изпит независимо от резултатите, показани по време на занятията.

(6) При задочна форма на обучение учениците полгат изпити по предметите за съответната година на обучение. Изпитите по отделните дисциплини се насрочват на всеки 3 месеца през периода септември-юни. Графикът им се изготвя един месец предварително, като изпитите по различните учебни дисциплини за един и същи клас се провеждат в различни дни.

(7) Учениците имат право да полагат изпити за подобряване на резултатите по всяка учебна дисциплина за всяка година на обучение в рамките на съответната степен на образование по време на изпитите по предходната алинея. В документа за завършена степен на образование се отряват последните постигнати от ученика резултати.

Чл.66.(1) Документи за образование, издадени от просветните заведения на други държави, се признават след заверка в МНП. Признават се само документи, издадени от официално признати в съответните страни просветни заведения.

(2) За признаването на документа ученикът или неговите родители представят в МНП писмена молба, документа (оригинал или заверено копие) и справка за изучаваните предмети и оценките, ако не са посочени в документа. Документите трябва да бъдат преведени на български език и заверени от българското консулство в страната.

(3) Признаването на документа се извършва от комисия, назначена от МНП. Комисията може да реши ученикът да положи определени приравнителни изпити или да премине през държавните тестове.

Чл.67.(1) Школите и курсовете към извънучилищните просветни заведения осъществяват дейността си в съответствие с чл.50-53, чл.62 ал.1 и чл.63 от настоящия закон, като сами определят степените на обучение и продължителността им, както и системата и формите на оценяване на резултатът от обучението.

(2) Извънучилищните просветни заведения със статут по чл.7 ал.3 имат право да издават документи, удостоверяващи овладяното равнище на знания и умения което дава право за упражняване на съответната професия съобразно действащото законодателство.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

СЛУЖБИ ЗА МЕДИЦИНСКО, ПСИХОЛОГИЧЕСКО И ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОСВЕТНИТЕ ЗАВЕДЕНИЯ

Чл.68. (1) Медицинските служби следят за психо-физическото и физиологическото развитие на децата и юношите и съдействат за решаването на проблемите, свързани с това развитие; наблюдават и съдействат за поддържане на нормално здравословно състояние на децата и юношите и педагозите.

(2) Медицинските служби за осигуряване на просветните заведения се изграждат на две равнища:

- I равнище - към просветните заведения;

- II равнище - към поликлиниките, местните съвети или като самостоятелни институции.

(3) Във всяко просветно заведение се назначава най-малко един специалист с квалификация на медицинска сестра или фелдшер, а при възможност и други специалисти.

(4) Медицинските служби на I равнище, комплектовани съгласно ал.3, осъществяват общи и специални профилактични прегледи, скрининг, текуща диагностика и имунизация на всички ученици и възпитаници; неотложна медицинска помощ на децата (вкл. домашен стационар) и педагозите; здравна просвета и здравен контрол.

(5) Медицинските екипи на II равнище обслужват група просветни заведения, обединени по териториален или друг принцип и включват най-малко трима души: 1 педиатър, 1 медицинска сестра/фелдшер и 1 зъболекар, а при възможност и други специалисти.

Чл.69.(1) В просветните заведения за деца и юноши в особено здравословно състояние се създават условия за осъществяване на определените от медицински лица общи и индивидуални лечебни процедури.

(2) По препоръка на медицинските служби в просветните заведения се създават специализирани групи за занимания с психо-физическа култура за деца с различни заболявания, които се освобождават от общозадължителните занимания с физическа култура и спорт.

(3) При първоначалното постъпване на детето в предучилищно заведение (или в начално училище, ако детето не е посещавало предучилищно заведение) му се издава здравен картон по образец на МНЗСГ, който се движи заедно с детето при преминаването му от едно просветно заведение в друго.

Чл.70.(1) Психолого-педагогическите служби съдействат за решаването на различните психолого-педагогически и социално-психологически проблеми, свързани с образованието. Те обслужват децата и юношите, педагозите, родителите и взимат участие в местни, регионални и национални образователни програми.

(2) Психолого-педагогическите служби се изграждат на две равнища:

- I равнище - към просветните заведения;

- II равнище - към местните съвети или като самостоятелни институции и юридически лица.

(3) Във всяко просветно заведение се назначава поне по един специалист с квалификация училищен психолог. При възможност в службите на I равнище се назначават и специалисти с квалификация педагог, специалист по училищно и

професионално ориентирани, социален работник и специалист за работа с деца с общи и специфични затруднения в обучението, както и специалисти, посочени в ал.4. Всички специалисти в службите на I равнище могат да бъдат и учители, преминали съответен квалификационен курс.

(4) Психолого-педагогическите служби от II равнище обслужват групи просветни заведения, обединени по териториален или друг признак и включват най-малко 5 специалисти с квалификация по ал.3. В тези служби могат да работят също така социолог, психиатър и дефектолог.

Чл.71.(1) В просветните заведения за деца и юноши със здравословни, социални или поведенчески проблеми се създават условия за осъществяване на определените от психолого-педагогическата служба групови или индивидуални занятия или дейности.

(2) При постъпване на децата и юношите в дадено просветно заведение или преминаването им в по-горна степен или форма на образование се провежда психолого-педагогическа диагностика за постигнато равнище или готовност. Резултатите се фиксират в картон по образец на МНП, който се движи заедно с детето при преминаването му от едно просветно заведение в друго или от една степен или форма на образование в друга. Достъп до този картон имат само сътрудниците на психолого-педагогическите служби, детето и неговите родители.

Чл.72.(1) Библиотечно-информационните служби осигуряват образователната система с необходимите библиотечни материали (книги, периодични издания, аудио-визуални и др. материали) различни видове информационни продукти и библиотечно-информационни услуги.

(2) Библиотечно-информационните служби обслужват педагозите, децата и техните родители (по образователни проблеми), националните и местни образователни ръководства и научно-изследователски програми.

(3) Библиотечно-информационните служби се делят на 3 равнища:

- I равнище - служби с локални отговорности, които се изграждат и функционират към просветните заведения;

- II равнище - служби с регионални отговорности - към местните съвети, домовете на учителя, просветните заведения с регионално и национално значение или като самостоятелни институции (и юридически лица).

- III равнище - служби с национални отговорности - към МНП и неговите подразделения или като самостоятелни институции (и юридически лица).

Чл.73.(1) Библиотечно-информационните служби с локални отговорности осигуряват библиотечно-информационни услуги за преките участници в учебния процес като използват наличните си фондове и информационни ресурси или тези на службите от II или III равнище.

(2) В зависимост от вида и големината на просветните заведения, към които се изграждат, службите от I равнище биват:

- пътуващи сбирки от детска литература и други библиотечни материали предназначени за обслужване на децата и учениците в предучилищните заведения и в училищата с до 50 ученика, с изключение на специалните просветни заведения.

- постоянни библиотечни сбирки от детска и педагогическа литература и други библиотечни материали в училищата с до 150 ученика (без специалните).

- училищни библиотеки в останалите просветни заведения.

(3) В библиотечно-информационните служби на I равнище се назначава най-малко 1 библиотекар или учител, преминал съответен квалификационен курс.

Чл. 74.(1) Библиотечно-информационните служби на II равнище осигуряват:

- обслужване с библиотечни материали и информация на всички педагогически, научни и управленчески кадри в региона;
- Централизирано комплектоване и обработка за библиотечно-информационните служби от I равнище в региона;
- създаването и разпространяването на собствени и готови информационни продукти и услуги.
- консултативна и методическа помощ на службите от I равнище.

(2) В службите на II равнище се назначават най-малко 4 специалисти-библиотекари.

Чл. 75.(1) Службите с национална отговорност осигуряват:

- обслужването с библиотечни материали и информация на всички участници в образователният процес - учениците, педагозите, управленческите и научните кадри, родители(пряко или косвено).
- максимално пълното комплектоване на литературата и другите материали;
- създаването на система от библиографски справки и други информационни продукти и бази данни и тяхното разпространение в обмен с наши и чуждестранни потребители;
- изграждането на система за национално и международно библиотечно заемане;
- разработването на програми и проекти за библиотечно-информационно осигуряване на образованието и квалификацията на кадрите в тази област.

(2) По отношение на службите на III равнище се прилага чл. 75 ал. 2.

Чл. 76.(1) Управленско-информационните служби се изграждат на 3 равнища:

- I равнище - към просветните заведения;
- II равнище - към местните съвети;
- III равнище - към МНП и неговите поделения.

(2) УИС събират, съхраняват, обработват и разпространяват управленска информация.

(3) УИС от I равнище събират, обработват и съхраняват информация за:

- лични данни на учениците (възпитаниците), родителите, педагозите и данни за тяхното движение.
- информация, необходима за функционирането на медицинските, психолого-педагогическите и библиотечно-информационните служби на I равнище.
- успеха на учениците, провежданите изпити, издаваните документи за завършена година и степен на образование.
- решения, наредби, заповеди и други документи за работата на органите на самоуправление на просветното заведение и органите на управление на народната просвета.
- материално-техническата база и финансовите средства на просветното заведение.

(4) МНП издава наредба за задължителната информация, която трябва да се съхранява в просветните заведения от различни видове и степени, с която определя срока и начина за съхраняването ѝ.

(5) УИС на II и III равнище получават копия от задължителната информация по ал.4 от службите на I равнище и при необходимост могат да изискат и друга информация, с която те разполагат. Те я обработват, съхраняват и разпространяват.

(6) В УИС на всички равнища се най-малко 1 сътрудник. В службите на I равнище това може да бъде по съвместителство учител.

Чл.77. Службите на I и II равнище могат да се интегрират институционално и функционално.

ГЛАВА ПЕТА

СУБЕКТИ НА ОБРАЗОВАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

Чл.78. Субекти на учебния и възпитателния процес в системата на народната просвета са педагозите, учениците (възпитаниците) и родителите (настояниците).

Раздел I. Педагози

Чл.79.(1) В просветните заведения се осъществяват педагогическите дейности: учебна работа, възпитателна работа, клубна и кръжочна работа, психолого-педагогична дейност и библиотечно-информационна дейност.

(2) Всеки педагог, който отговаря на изискванията, определени с настоящия закон, има право да извършва една или няколко от дейностите по ал.1 във всяко от просветните заведения, посочени в настоящия закон.

(3) Извършването на всяка от дейностите се заплаща отделно по тарифа за възнаграждения за педагогически дейности, приета от МС на НРБ.

Чл.80.(1) Учебната работа се организира и ръководи от учители.

(2) Учебната работа има за цел овладяването на определени знания и умения в различните сфери на човешкото познание: отделните науки и изкуства, в областта на психо-физическата култура, техниката, услугите и др.

(3) Учителите сами определят методите и средствата на провеждане на учебната работа.

Чл.81. Учители могат да бъдат български и чужди граждани които:

1. Са завършили висше или полувисше образование;
2. Имат педагогическа квалификация;
3. Са преминали едногодишен педагогически стаж и са положили успешно изпит за званието "учител", което е удостоверено със свидетелство от Министъра на народната просвета.

4. Не са осъждани за умишлено престъпление от общ характер и не са лишени от правото да упражняват учителска професия на основание чл.37 ал.1т.7 от НК, освен ако не са реабилитирани.

5. Не страдат от заболявания, които не позволяват упражняването на педагогическа дейност.

Чл.82.(1) В просветните заведения могат да се назначават шатни и хонорувани учители.

(2) Шатни учителски места се откриват, когато се осигурява преподавателска (учебна) заетост, не по-малка от 10 учебни часа седмично.

(3) Назначаването на шатните учители в държавните просветни заведения става съгласно изисквания, определени с наредба на МНП и КТ.

(4) Назначаването на шатните учители по общозадължителните дисциплини в рамките на основното образование във фирмените училища със статут по чл.7ал.5 става по ал.3.

(5) Назначаването на учители в други случаи става по ред, определен със заповед на ръководителя на просветното заведение, съгласно КТ.

(6) При назначаване на учителите просветните заведения могат да провеждат конкурс, условията за който се определят според ал.3,4 и 5.

(7) Учебната заетост на учителя, както и заетостта му в други дейности по допълнителни споразумения се определят с трудов договор, който се уточнява ежегодно.

(8) Уволняването на учителя става съгласно наредба на МНП и КТ при неизпълнение на договорените задължения, груби нарушения на правилника за вътрешния ред и неспазване на задълженията, записани в настоящия закон.

Чл.83.(1) Възпитателната работа в просветните заведения се организира от възпитатели.

(2) Възпитателната работа има за цел овладяването на определени общокултурни нагласи, знания и умения в областта на общуването, информацията, организацията и управлението.

(3) Възпитателите сами определят средствата и методите на провеждане на възпитателната работа.

(4) По отношение на възпитателите се прилага чл.81 т.1,2,4,5 и чл.82 ал.1,2,3,4,5,6,7,8.

(5) Възпитателите могат да работят на редовни места, на хонорар и на обществени начала. По отношение на заетостта им се прилага чл.79 ал.2 и 3.

Чл.84.(1) Клубната и кръжочната дейност в просветните заведения се организира и осигурява от методисти.

(2) Клубните дейности имат за цел развитието на самодейността на децата и юношите в насоки, отговарящи на техните потребности и интереси.

(3) Методистите на клубните дейности определят формите и методите на провеждане на клубната дейност съвместно с децата и юношите които участват в нея.

(4) Методистите на клубни дейности могат да работят на щатни места, на хонорар и на обществени начала.

(5) По отношение на методистите на клубни дейности се прилага чл.80 т.4 и 5 и чл.82 ал.5,6,7,8, а за щатните и хонорувани методисти се изисква правоспособност в областта в която организират клубната дейност.

Чл.85. По отношение на преподавателите в школите и курсовете се прилага чл.81 т.4 и 5 и чл.82 ал.1,5,6,7,8. За удостоверяване на правоспособността си тези лица трябва да имат документ за завършена степен на профилирано образование, школа (курс), полувисше или висше образование, или документ от проверочен изпит, издържан пред комисия, назначена от местните органи на народната просвета.

Чл.86.(1) В службите за медицинско, психолого-педагогическо и библиотечно-информационно осигуряване на равнище просветно заведение специалисти могат да бъдат по съвместителство и педагози, преминали съответните курсове и получили необходимата квалификация.

(2) Специалисти в службите от II равнище са само лица с висше образование по специалността.

(3) По отношение на специалистите и службите се прилага чл.81 т.3 и 4 и 1л.82 ал.3,4,5,6,7,8.

Чл.87.(1) В просветните заведения се допускат на основата на договор пълномощници на детски и младежки организации от неполитически и нерелигиозен характер. Същите организират и подпомагат специфичните форми на самодейност на децата и юношите.

(2) В дейността си пълномощниците на детските и младежки организации се ръководят от програмите на съответните организации, както и отизискванията на съответното просветно заведение.

(3) Трудовите правоотношения на пълномощниците на детски и младежки организации се уреждат със самите организации.

(4) По отношение на пълномощниците на детските и младежки организации се прилага чл.81 т.2,4,5.

Чл.88. Педагогът има право:

1. Да разработва планове, програми и учебници, да работи по тях и да ги предлага на други педагози и педагогически колективи.

2. Да провежда научно-теоретична и практико-експериментаторска педагогическа дейност. Да участва и ръководи програмни колективи.

3. Да повишава образованието и квалификацията си. Да придобива квалификационни и научни степени.

4. Да получава методическа информация и консултация от органите на народната просвета и научните педагогически институти.

5. Да ползва квалификационна отпуса до 1 година на всеки 5 години съгласно КТ.

6. Да участва в работата, да избира и да бъде избран в органите на самоуправление на просветното заведение и на народната просвета.

7. Да ползва намаление на цената в столовете на просветните заведения.

Чл.89. Педагогът е длъжен:

1. Да работи за пълноценното интелектуално, емоционално, физическо развитие на децата и юношите, за повишаване на тяхната култура и за социализацията им;

2. Да опазва живота и здравето на децата и юношите в организираните от него дейности;

3. Да уважава гражданските права и човешкото достойнство на децата и юношите, да не оказва физическо или психическо насилие над тях;

4. Да усъвършенства своята професионално-педагогическа подготовка;

5. Да работи във взаимодействие с родителите (настойниците) на децата и юношите;

6. Да спазва правилника за вътрешния ред и организацията на дейността в просветното заведение, в което работи.

7. Да изпълнява, ако е определен за такъв, функциите на класен (групов, курсов) ръководител, наставник и член на изпитна комисия.

Раздел II. Ученици / Възпитаници

Чл.90.(1) Ученици са обучаващите се редовно, вечерно и заочно в училищата, школите и курсовете.

(2) Възпитаници са децата и юношите в предучилищните и извънучилищните заведения.

(3) Всички ученици и възпитаници имат равни права в учебния и възпитателния процес.

Чл.91. Учениците и възпитаниците имат право:

1. Да избират (до 12 години – съвместно с родителите/настояниците) просветното заведение, формата на обучение, програмата и плана, допълнителните дейности;
2. Да сключват договори (след 14 години) с просветното заведение за своето обучение;
3. Да участват в организирането и провеждането на учебния и възпитателен процес, да предлагат форми и методи на работа;
4. Да подемат инициативи за организиране на факултативи, клубни обединения, стопански дейности в просветните заведения;
5. Да избират свои представители и да бъдат избирани в органите на самоуправление на просветното заведение;
6. Да получават всякаква информация относно дейностите на просветното заведение с изключение на информацията с ограничен достъп, определена в настоящия закон и правилника на просветното заведение;
7. Да посещават безплатно музеи и изложби и да ползват намаление на цената в кината, театрите, обществения транспорт и ученическите столове;
8. При определени в правилника на училището условия да получават стипендии и работни облекло, да ползват общежитие.

Чл.92.(1) На учениците, навършили 16 години и обучаващи се в редовна или задочна форма на обучение, се отпуска стипендия от бюджета на просветното заведение в размер, определен от ръководството му в зависимост от успеха на ученика.

(2) Просветните заведения могат по своя преценка да отпускат стипендии на ученици/възпитаници в неравностойно социално положение, с изяви способности и др.

Чл.93. Учениците и възпитаниците са длъжни:

1. Да спазват правилника за вътрешния ред и организацията на дейността на съответното просветно заведение.
2. Да се подготвят системно за занятията, според изискванията в съответното просветно заведение.
3. Да ползват и стопанисват грижливо базата и оборудването на просветното заведение.

Чл.94.(1) С учениците и възпитаниците, които системно нарушават изискванията по чл.93, се провежда индивидуална и групова възпитателна работа от възпитателите и психолозите с цел изясняване причините и коригиране на поведението.

(2) Учениците, нанесли щети на просветното заведение, носят материална отговорност в двоен размер или заменят повредените от тях вещи с подобни и с еквивалентна или по-висока цена.

(3) Забраняват се всички наказания, които имат репресивен характер и накърняват достойнството на човека.

(4) Изключването на ученик или възпитаник от просветното заведение е допустимо само ако след взети възпитателни мерки той продължава системно грубо да нарушава изискванията по чл.93.

Раздел III. Родители

Чл.95.(1) Родителите/настойниците участват в обучението и възпитанието на непълнолетните ученици, съдействат им при избора на учебен план, програма, учител, профил, равнище и пр. и сключват от тяхно име договори с просветното заведение.

(2) Родителите/настойниците са длъжни да осигуряват навременно записването на детето в училищно заведение, посещението на учебните занятия, нормални условия за неговата самоподготовка и да се интересуват от резултатите от обучението и възпитанието на детето.

(3) Родителите/настойниците имат право: да избират и да бъдат избирани органите на управление на просветните заведения; да участват в учебния и възпитателен процес в просветните заведения, да получават сведения за резултатите от обучението и възпитанието на децата им; да изказват мнения във връзка с дейността на просветните заведения; да сключва договори с просветното заведение за обучението на детето.

ГЛАВА ШЕСТА

САМОУПРАВЛЕНИЕ НА ПРОСВЕТНИТЕ ЗАВЕДЕНИЯ

Чл.96.(1) Висш орган на самоуправление на държавните просветни заведения са Събранията /конференциите/ на просветните заведения.

(2) Събранията /конференциите/ на предучилищните просветни заведения и началните училища включват: всички щатни педагози, броят на които се приема за 1/2 или 2/3 и съответния брой – 1/2 или 1/3 – родители (настойници), упълномощени от общо родителско събрание.

(3) Събранията /конференциите/ на останалите просветни заведения включват: всички щатни педагози, чийто брой са приема за 1/2 или 1/3, родители (настойници), с квота съответно 1/4 или 1/3 и ученици (възпитаници), с квота както на родителите. Учениците и родителите се упълномощават от съответните общи събрания.

(4) Събранията /конференциите/ на просветните заведения за деца и юноши в особено семейно положение и малолетни и непълнолетни закононарушители включват необходимия по ал.2 брой настойници и представители на различни организации, сключили договори за подпомагане с просветното заведение.

(5) Събранията /конференциите/ могат да взимат решения, когато присъства повече от 2/3 от списъчния им състав. Решенията се взимат с болшинство от 50 % + 1 от присъстващите.

(6) Събранията /конференциите/:

1. Определят структурата на самоуправление на просветните заведения, като задължително се сформират колективни оперативни органи на самоуправление с професионално-педагогическа компетентност, административно-организационна компетентност, и органи на учениците /над 12 год./ и родителите.

2. Определят пълномощията на органите на самоуправление.

3. Приемат основните цели в дейността на просветните заведения и правилник за вътрешен ред.

(7) Събранията /конференциите/ се свикват на по-малко от един път на 3 години от упълномощения за това орган за самоуправление. Събранията могат да се свикват извънредно по искане на 1/3 от членовете им.

(8) Обединените и сдружените просветни заведения свикват представителни конференции, като според броя на представителите – щатни педагози се определя броя на останалите представители съгласно ал.2 и 3.

Чл.97.(1) Оперативният колективен орган по професионално-педагогическите въпроси определя щатната структура на просветното заведение и начина на подбори приемане на кадрите, приема на учебния план, учебните програми, разписанието на учебните занятия и решава всички въпроси, свързани с методиката и организацията на образователния процес.

(2) Оперативният колективен орган по административно-организационните въпроси организира ресурсното осигуряване на образователния процес.

Чл.98.(1) Представител на педагогическия колектив, изразител на неговата педагогическа концепция и ръководител на органа по чл.97 ал.1 е педагогическият директор на просветното заведение (в просветните заведения по изкуствата – художествен ръководител). Той се избира от Събранието /Конференцията/ с тайно гласуване по правилата на чл.96 ал.4. Кандидатите могат да работят в същото или друго просветно заведение и се предлагат от членове на Събранието или се самопредлагат. Изборът става на основата на изложени от кандидатите педагогически концепции.

(2) При новооткритите просветни заведения поради на липса на състав на Събранието /Конференцията/ педагогическият директор се назначава от ИК на местния съвет чрез конкурс с мандат 3 години не по-малко от 6 месеца преди започване на учебните занятия.

(3) Педагогическият директор на просветното заведение:

1. Организира, координира, наблюдава и осигурява методическата и практическата дейност на педагозите, методическите обединения, творческите ядра, проблемните групи;

2. Ръководи дейността на просветното заведение по подбора, назначаването и квалификацията на кадрите;

3. Осигурява дейността на психолого-педагогическата и библиотечно-информационната служба към просветното заведение;

4. Наблюдава клубните, кръжочните и производствените дейности;

5. Представява юридически просветното заведение.

6. Контролира извършваните разходи.

(4) Педагогическият директор трябва да отговаря на изискванията по чл.81 и да има най-малко 3 години педагогически стаж.

(5) Смяната на педагогическия директор е в компетентността на Събранието /Конференцията/ на просветното заведение.

Чл.99.(1) Представител на държавата и работодателя в държавните просветни заведения и председател на оперативния орган по чл.97 ал.2 е административният ръководител /мениджър/.

(2) Административният ръководител работи за осигуряването на оптимални условия за протичането на образователния процес.

(3) Административният ръководител се назначава от ИК на местния народен съвет чрез конкурс с изпитателен срок 6 месеца. При новооткриващи се просветни заведения назначаването става най-малко 6 месеца преди започването на учебните занятия.

(4) Изискванията към административния ръководител се определят в условията на конкурса.

(5) Административният ръководител:

1. Следи за спазването на държавните изисквания съгласно чл.82 ал.3 при назначаването на педагогически кадри и сключва трудовите договори с тях;
2. Назначава помощния персонал;
3. Осъществява разходите от името на просветното заведение съгласно план-сметките, утвърдени от упълномощения за това орган на самоуправление.
4. Организира материално-техническото снабдяване, осигурява обзавеждането, оборудването и ремонта.
5. Отговаря за хигиенизирането, противопожарната охрана, столовата, бюфета, медицинската служба и управленско-информационната служба.
6. Осъществява връзките със стопанските организации – спонсори и потребители на кадри.

(6) Смяната на административния ръководител е в компетентността на ИК на народния съвет. При писмено искане на колектива, прието от Събранието /Конференцията/, или от педагогическия директор на просветното заведение, ИК е задължен да смени административния ръководител.

Чл.100.(1) Двете длъжности могат да се изпълняват от едно лице, ако е издържало конкурса по чл.98 ал.(3) и е избрано по чл.99 ал.(1) или издържало конкурса в случаите по чл.99 ал.2.

(2) Педагогическият директор и административният ръководител са подотчетни на Събранието /Конференцията/ на просветното заведение.

(3) Всички органи на самоуправление на просветното заведение имат право да изразяват вот на недоверие на педагогическия директор и административния ръководител и да поставят пред Събранието /Конференцията/ въпроса за тяхната смяна.

(4) Ако едно лице изпълнява двете длъжности по ал.(1), то по решение на Събранието /Конференцията/ то може да бъде освободено или предложено за освобождаване от една от тях или от двете.

Чл.101.(1) Обединените просветни заведения могат да имат общи ръководители по чл.98 и 99.

Чл.102. Структурата на самоуправление във фирмените просветни заведения се определя съгласно устава на фирмата.

ГЛАВА СЕДМА

УПРАВЛЕНИЕ НА НАРОДНАТА ПРОСВЕТА

Чл.103.(1) В управлението на народната просвета участват държавни и обществени органи.

(2) Държавни органи за управление на системата на народната просвета са Министърът на народната просвета, народните съвети и техните органи за народна просвета и държавната просветна инспекция.

(3) Обществен орган за управление на системата на народната просвета е Съветът на народната просвета.

Чл.104.(1) Висш държавен орган за управление на системата на народната просвета е Министърът на народната просвета.

(2) Министърът на народната просвета провежда националната политика в образованието и ръководи Министерството на народната просвета.

(3) Министерството на народната просвета осъществява общо методическо и организационно осигуряване на просветните заведения. Структурата и организацията на дейността му се определя с наредба на МС на НРБ.

(4) Министерството на народната просвета:

1. Определя държавните изисквания за дейността на учениците, педагозите, просветните заведения;
2. Изготвя проект за бюджета на народната просвета;
3. Определя държавната база по чл.6, изготвя типови учебни планове и програми;
4. Открива, дава и отнема статус на просветни заведения с национално и регионално значение; определя базовите просветни заведения;
5. Открива, премества и закрива българските просветни заведения в чужбина;
6. Преустановява дейността или закрива просветни заведения, които не отговарят на държавните изисквания;
7. Създава условия за развитие на педагогическа наука и практика, провежда и наблюдава провеждането на експериментална и опитна дейност в просветните заведения; осъществява научно и информационно осигуряване на народната просвета;
8. Организира и ръководи дейността по получаването, повишаването и промяната на квалификацията на педагогическите кадри и по кадровото осигуряване на системата на народната просвета;
9. Извършва самостоятелна издателска дейност, организира издаването на типови и индивидуални учебници, учебни пособия и методически материали;
10. Осъществява дейности по международното сътрудничество в областта на просветата;
11. Приема предвидените в настоящия закон нормативни актове.

Чл.105.(1) Народните съвети и техните органи на народната просвета:

1. Контролират обхвата на децата от региона, подлежащи на задължително обучение по силата на закона;
2. Организируют и осигуряват работата на психолого-педагогически, библиотечно-информационни и управленско-информационни служби на II равнище;
3. Организируют и ръководят бази за методическа информация и консултация; осигуряват дейността на регионалните домове на учителя;
4. Организируют юридическа консултация за педагози, родители и ученици;
5. Осигуряват държавните средства за всяко просветно заведение;
6. При необходимост оказват методическа, кадрова, материална и финансова помощ на просветните заведения;
7. Учредяват просветни заведения по правилата на чл.7.

(2) Структурата и организацията на дейността на общинските органи на народната просвета се определят с решение на ИК на местните съвети.

Чл.106.(1) Държавната просветна инспекция изгражда свои звена на национално и регионално равнище. Структурата и организацията им се определя с Постановление на МС на НРБ.

(2) Националната просветна инспекция се изгражда в София на пряко подчинение на МС на НРБ.

(3) Регионалните просветни инспекции се изграждат в регионалните центрове на пряко подчинение на Националната просветна инспекция.

(4) Звената на Държавната просветна инспекция:

1. Контролират изпълнението на базовите държавни изисквания към дейността на всеки тип и вид просветно заведение, определени от МНП съгласно чл.104 ал.4 т.1;

2. Организируют държавната оценка на знанията и уменията на учениците при преминаването им от една степен в друга;

3. По заявка на родители или ръководители на просветни заведения организират експертни оценки на преподаването на дадени учебни дисциплини.

Чл.107.(5) МНЗСГ, Министерство на културата и други министерства, ведомства, стопански организации, по предложение на които са създадени просветни заведения, съдействат за тяхното методическо и ресурсно осигуряване и чрез свои органи или чрез Държавната просветна инспекция по чл.106 ал.4 т.3 да контролират изпълнението на договорните задължения на просветните заведения.

Чл.108.(1) Съветът на народната просвета е постоянно действащ обществен орган за съдействие и контрол на народната просвета, партньор и опонент на Министерството на народната просвета.

(2) В съвета на народната просвета са равнопредставени всички национални обществени сдружения в областта на просветата, защитата на децата, педагогиката, и техни експерти. Организацията и дейността на Съвета се урежда със статут, утвърден от МС на НРБ.

(3) Съветът на народната просвета:

1. Осъществява обществен контрол на дейността на държавните органи на управление на народната просвета;

2. Организира обществено съдействие на образователното дело;

3. Формира обществени фондове за подпомагане на народната просвета, насърчава дарителската дейност и осъществява обществен контрол на разходването на обществените средства;

4. Организира научно-изследователски и научно-практически колективи, подпомага експериментални дейности; провежда форуми;

5. Осъществява издателска дейност;

6. Осъществява дейности по международно сътрудничество в областта на просветата.

ГЛАВА ОСМА

ФИНАНСИРАНЕ И МАТЕРИАЛНО-ТЕХНИЧЕСКА БАЗА НА НАРОДНАТА ПРОСВЕТА

Чл.109.(1) Издръжката на държавните просветни заведения се осигурява от държавата чрез общинските народни съвети и формираните към тях фондове „Народна просвета”.

(2) Размерът на издръжката за всяко просветно заведение се определя в зависимост от:

- броя на учениците /възпитаниците/;

- характера на просветното заведение (общо, профилирано, специално);
- специфични условия (град, село, характер на населението и др.);
- статут (регионален, национален);
- наличие на обслужващи звена (психолого-педагогически, библиотечно-информационни и управленско-информационни служби);
- работа по индивидуални учебни програми;
- количество задължителни дисциплини.

(3) Ежегодно в Закона за държавния бюджет се определя държавен минимум за издръжка на учениците /възпитаниците/ в различните типове просветни заведения и коефициенти за другите показатели по ал.1.

(4) Фирмените просветни заведения със статут по чл.7 ал.5 получават издръжка от държавата само на базата на държавния минимум за брой ученици, без отчитане на останалите показатели по ал.1, като за целта сключват договор със съответния народен съвет и МНП. Другите фирмени просветни заведения не получават държавна издръжка.

(5) При преминаване на ученика /възпитаника/ от едно просветно заведение в друго съответния размер на неговата годишна издръжка се превежда на приемащото го просветно заведение.

Чл.110.(1) Бюджетът на просветните заведения включва:

1. Държавната издръжка по предходния член;
2. Средства от такси;
3. Средства от собствена стопанска дейност;
4. Средства по договори със стопански и други организации;
5. Постъпления от целево финансиране от МНП, народните съвети, държавни, стопански или обществени организации;
6. Дарения.

(2) Приходите на просветните заведения не подлежат на облагане с данъци и такси.

(3) Данъците за държавния бюджет на организациите, финансиращи просветни заведения по ал.1 т.4, 5, 6 се намаляват съгласно нормативната уредба за данъчното облагане.

Чл.111.(1) Отглеждането на децата в предучилищните заведения от I и II степен се заплаща от родителите /настойниците/ на децата.

(2) Периодът на внасянето на таксите се определя от ръководството на просветното заведение в зависимост от вида му по чл.15 и 16, но не е по-дълъг от една календарна година.

(3) Таксите по ал.1 в държавните предучилищни заведения с общоразвиващи и специални занимания се определят в зависимост от доходите на родителите по тарифа приета от МС на НРБ. За профилираните занимания таксите са по тарифата за школите и курсовете.

(4) Таксите за второ и трето дете на всяко семейство за държавните предучилищни заведения с общоразвиващи или специални занимания се поемат от местния съвет по местоживеене на детето.

(5) Средствата по ал.1 и 4 се внасят (превеждат) в бюджета на съответното предучилищно просветно заведение.

Чл.112.(1) Държавните училище могат да организират факултативните си занятия под формата на платени школи и курсове, с изключение на факултативите за

поддържане на матерния език, както и да откриват фирми за педагогически услуги. Таксите в тези форми се определят съгласно тарифа за школи и курсове, от МС на НРБ.

(2) Фирмените училища определят такси за образованието в тях.

(3) Фирмените училища със статут по чл.7 и ал.5 не включват в таксите по ал.2 средствата по чл.109 ал.4.

Чл.113.(1) За издръжка на децата в просветните заведения за деца в особено семейно положение и здравословно състояние местните народни съвети по местоживееене (ако не е известно – по местонахождение) на детето заплащат средни годишни такси по чл.111 ал.3 до пълнолетието на детето.

(2) В случаи, когато родителите запазват родителските си права, таксите по ал.2 се заплащат от тях.

(3) Средствата по ал.2 и 3 се внасят (превеждат) в банковите сметки на съответните просветни заведения.

(4) Когато родителите не запазят родителски права върху детето, полагаемите детски надбавки се превеждат на съответното просветно заведение.

(5) Възпитаниците на просветните заведения за деца и юноши в особено семейно положение след навършване на 12 години разполагат с определена част от издръжката по ал.1. На 12 години тази част е в размер на 4% от средната годишна издръжка и всяка година нараства с 1%. Същата сума ежегодно се внася от просветното заведение в спестовна книжка на възпитаника, която той получава след навършване на 18 години.

Чл.114. Участието на децата в дейностите на извънучилищните просветни заведения се заплаща по тарифа за школи и курсове, приета от МС на НРБ, във вид на членски внос, определен от ръководството на просветното заведение, или е безплатно по решение на ръководството на просветното заведение.

Чл.115.(1) Психолого-педагогическите и библиотечно-информационните служби на II равнище получават държавна издръжка на основата на определен в Закона за държавния бюджет процент от минимума по чл.109 ал.3. За психолого-педагогическите служби се определят коефициенти на основата на епидемиологични проучвания за броя на децата с различни видове отклонения.

(2) Психолого-педагогическите, медицинските и библиотечно-информационните служби осъществяват и платени услуги и да получават целеви средства по договори със стопански организации и държавни институции, средствата от които се използват за развитието на тяхната дейност и стимулиране на работещите в тях специалисти.

(3) Издръжката на медицинските служби се взема от общинския бюджет за здравеопазване.

(4) Заплащането на услугите по ал.2 може да става по решение на местните съвети с издавани от тях ваучери.

Чл.116.(1) Към общинските народните съвети се формират фондове „Народна просвета”, които включват:

1. Фонд „Издръжка на просветните заведения”;
2. Фонд „Развитие на народната просвета”;
3. Допълнителен фонд.

(2) Фонд „Издръжка на просветните заведения” се формира от бюджетите на общинските народните съвети по правилата на чл.109 ал.2 и ал.3 в зависимост от броя на учениците и възпитаниците – жители на общината. Средствата се превеждат по

сметките на просветните заведения, в които учат /се възпитават/ жителите на общината, не по-късно от 1 месец след започването на всяка учебна година.

(3) Фонд „Развитие на народната просвета” се формира от бюджетите на общинските народните съвети в размер на ежегодно определен със Закона за държавния бюджет процент върху фонд „Издръжка на просветните заведения”. Разходването на фонда става с решение на ИК на народните съвети за:

а/ осигуряване дейността на местните органи на народната просвета и управленско-информационните служби на II равнище;

б/ изграждане на нови просветни заведения, реализиране на образователни програми, за целево подпомагане на просветни заведения и др.

(4) Допълнителният фонд се формира от:

1. Целеви средства от държавни органи, обществени и стопански организации;

2. Дарения.

Разходването на средствата се извършва съгласно правилата на предходната алинея т.б/.

(5) Със средствата от фондовете се подпомагат както държавни, така и фирмени просветни заведения.

Чл.117.(1) Формира се Национален фонд „Народна просвета”, който включва:

1. Фонд „Развитие на народната просвета”

2. Допълнителен фонд.

(2) Фонд „Развитие на народната просвета” се формира по правилата на чл.116 ал.3 и се управлява от МНП съгласно същата алинея.

(3) Допълнителният фонд се формира по правилата на чл.116 ал.4 и се управлява от Съвета на народната просвета съгласно същата алинея.

(4) По отношение на националните фондове се прилага чл.116 ал.5.

Чл.118.(1) Общинските народни съвети са длъжни да предоставят терени за строеж и да съдействат за строителството на просветни заведения.

(2) Сгради, постройки и терени, предназначени за дейността на просветни заведения, не могат да се изземват за други нужди.

Чл.119.(1) БНБ и ДСК отпускат дългосрочни заеми на МНП, народните съвети, стопански и обществени организации и граждани за строителството, обзавеждането и оборудването на просветни заведения.

(2) БНБ и ДСК отпускат дългосрочни заеми на граждани за обучение на техните деца във фирмени училища и в чужбина.

Чл.120. Материално-техническата база на просветните заведения се изгражда съгласно нормативи, утвърдени от МНП и МНЗСГ.

Чл.121.(1) Местните народни съвети създават условия за използване на изградената в териториалната общност културна, спортна и производствена база за нуждите на народната просвета.

(2) Просветните заведения могат да използват база под наем, както и безвъзмездно предоставена от организации или частни лица, и да дават под наем собствената си база.

ГЛАВА ДЕВЕТА

АДМИНИСТРАТИВНО-НАКАЗАТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Чл.122.(1) Ако при проверка се установи, че учебната програма на просветното заведение не включва базовите знания по чл.6, дейността му се преустановява по ред, определен с наредба на МНП.

(2) Ако просветното заведение в организацията на дейността си нарушава една или повече от разпоредбите на Глава трета от настоящия закон, на ръководителя на просветното заведение се налага глоба.

Чл.123.(1) Ако народният съвет не изпълнява задълженията си по чл.113 ал.2, чл.114 ал.4 и 5, чл.115 ал.2,3,4, чл.121, на председателя на ИК се налага глоба.

Чл.124. Ако фирмено просветно заведение нарушава разпоредбата на чл.112 ал.3, на ръководителя му се налага глоба.

Чл.125.(1) Ако родителите не заплащат навреме таксите по чл.111, чл.112, им се налага глоба.

(2) Ако родителите не заплащат таксите по чл.113 ал.3 повече от 3 месеца, то просветното заведение завежда дело срещу тях за лишаването им от родителски права.

(3) Ако родителите не запишат децата си в просветното заведение в установения по чл.42 ал.2 срок, им се налага глоба.

Чл.126.(1) Ако педагог не изпълнява задълженията си по чл.89, му се налага глоба, а при нарушения по т.2 и 3 му се търси наказателна отговорност.

(2) Ако ученик до 14-годишна възраст не изпълнява задълженията си по чл.93, налага се глоба на неговите родители.

ГЛАВА ДЕСЕТА

ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Чл.127. За функционирането на настоящия закон МС на НРБ приема:

1. Тарифа за такси за предучилищни заведения.
2. Тарифа за такси за школи и курсове.
3. Тарифа за възнаграждение за педагогически дейности.
4. Постановление за структурата и организацията на Министерство на народната просвета.
5. Статут на Съвет на Народната просвета.
6. Постановление за структурата и организацията на Държавната просветна инспекция.

Чл.128. За функционирането на настоящия закон МНП приема:

1. Наредба за конкурсите в просветните заведения.

2. Наредба за базовия компонент в учебните програми на просветните заведения.

3. Наредба за учредяване, промяна на статус, преустановяване на дейността и закриване на просветните заведения.

4. Съвместна наредба с МНЗСГ за прилагането на гл. II разд. I и разд. IV подраздели 1 и 2 от настоящия закон.

5. Наредба за приравняване на оценките по шестобалната система към тези по чл. 64 ал. 5 от настоящия закон.

6. Наредба за квалификацията на педагогическите кадри.

7. Нормативи за материално-техническата база на просветните заведения – съвместно с МНЗСГ.

8. Наредба за ученически общежития.

9. Наредба за назначаване и уволняване на педагогически кадри.

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

1. Този закон отменя:

.....

2. Нормативите по чл. 32 ал. 1, 2, 3, чл. 35 ал. 2, 3, чл. 37 ал. 3, 4, чл. 39 ал. 1, 2, чл. 40 ал. 3 и чл. 45 ал. 2, 3, 4, 8 влизат в сила от 1 септември 1995 г.

3. До въвеждането на тарифа за учителските възнаграждения по чл. 79 ал. (3) заплащането на труда на педагозите се извършва по щатни таблици.

4. Нормативите, определени в настоящия закон с долни или горни граници, се конкретизират от ръководните органи на просветните заведения и се посочват в правилниците им.